

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »
۱۴ جولای ۲۰۱۵

بسم الله الرحمن الرحيم

افطار و سحر در ماه مبارک رمضان

۲

دعا برای کسی که افطار را تهیه دیده است:

روزه دار همانطوری که در آغاز افطار روزه خویش را با دعا می آغازد ، در ختم افطار هم فضیلت دعا را باید فراموش نکند و برای کسانی که افطار را تهیه دیده اند، برای آنان نیز دعا نمایند .
سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم است: وقتی روزدار نزد کسی افطار نماید برای او باید دعا کند که این که رسول الله صلی الله علیه و سلم در حق قومی که ایشان را افطار داده بودند دعا کرده بود. پس و بهتر است یکی از این دعا ها را به عمل آرد:

- «افطر عندکم الصائمون و اکل طعامکم الابرار و تنزلت علیکم الملائکه». (صحیح جامع الصغیر).

- «اللهم بارک لهم فیما رزقتهم و اغفر لهم و ارحمهم». (به روایت مسلم).

- «اللهم اطعم من اطعمني و اسقي من سقاني». (به روایت مسلم).

یادداشت :

در وقت افطار دو دعا و ذکر در احادیث وارد شده اند، که یکی از آن احادیث حسن است ولی دیگری ضعیف است:
اول: از ابن عمر رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم وقتی افطار می کرد می فرمود: (ذهب الظما و ابتلت العروق و ثبت الأجر إن شاء الله). ابوداؤد (۲۳۴۰)
یعنی: (تشنگی زایل شد، رگ ها سیراب گشت ، و اگر خداوند خواست اجر نیز خواهد رسید.) (روای حدیث شریف : ابوداؤد).

این حدیث حسن است، چنان که حافظ ابن حجر رحمة الله در کتاب " التلخیص الحبیر " (۲ / ۲۰۲) از دارقطنی نقل کرده که او اسناد حدیث را حسن دانسته است.

دوم: دعای « اللهم لك صمت و علی رزقك افطرت » (خداوند ! من برای تو روزه گرفتم و از رزقی که تو نصیبم کرده ای افطار نمودم) (این حدیث را ابو داؤد (۲۳۵۸) روایت کرده ولی حدیث مرسل است، و علامه البانی رحمة الله آن را در ضعیف ابی داؤد (۵۱۰) ضعیف دانسته است.

و یا این دعا: «بسم الله والحمد لله ، اللهم لك صمت وعلی رزقك افطرت وعلیک تو کلت سبحانک وبحمدک ، تقبل منی ، انک انت السميع العليم»

ولی برای روزه دار جایز است که هرکدام از اذکار فوق را در وقت افطار بخواند، و بعضی از اهل علم بر استحباب خواندن آن اذکار تأیید کرده اند.

و جایز است که بعد از خواندن آن اذکار هردعائی که روزه دار خواست برای خود بخواند، چرا که وقت افطار ، به دلیل آن که پایان و نهایت عبادت (روزه) است ، لذا محل اجابت دعا است و دعا خواندن در آن وقت مشروع است. اما دعا خواندن یا ذکر خاصی در وقت سحری در سنت نبوی وارد نشده است، اما با توجه به این که قبل از سحری به عنوان یک سوم آخر شب تلقی می شود، لذا در آن وقت مسلمان می تواند هر دعائی کند، چرا که یک سوم آخر شب محل و وقت اجابت دعا است.

حکم آذان برای افطار در رمضان:

ما مسلمانان که در کشورهای غربی زندگی به سر می بریم و بسیاری ما از نعمت شنیدن آذان مانند آذان در جوامع اسلامی محروم هم هستیم و به این ترتیب کمبود بزرگی را احساس نموده، مشتاق شنیدن آذان و کلمات شیرین آن از مناره های مساجد هستیم ، این اشتیاق در ماه مبارک رمضان بیشتر می گردد. واقعیت چنین است درکشور هائی که مردم آن بیشتر مسیحی اند و ما در آن مقیمیم زیادتر اوقات حالاتی پیش می آید که در وقت افطار ، صدای زنگ کلیسا را می شنویم .

بسیاری از مسلمانان و به خصوص افغانهای محترم ما در کشورهای غربی ، عادت دارند که افطار را به آذان می آغازند و آذان را برای افطار شرط می دانند. می خواهم خدمت خواننده گرامی به عرض برسانم که آذان برای افطار در دین مبین اسلام شرط نبوده و روزه دار بدون آذان می تواند روزه خویش را هم افطار نماید.

این بدین معنی است که شنیدن آذان جهت افطار برای روزه دار شرط نیست، بلکه آذان اعلامی است جهت انجام عبادت نماز در وقت خاص خود، که چون افطار در هنگام آذان مغرب است، لذا آذان نشانه ای برای جواز افطار روزه دار شده می تواند ، ولی لازم و شرط نیست که روزه دار تا زمانی که صدای آذان مغرب را نشنود ، نباید افطار کند.

برای روزه دار کافیهست که ساعت مغرب و این که که آیا وقت نماز مغرب رسیده است یا خیر، با مطمئن شدن از این امر روزه دار می تواند روزه اش را افطار نموده ، و بعد از آن با ادای نماز مغرب خویش بپردازد . وقت آذان مغرب بعد از غروب کامل آفتاب بوده و خوشبختانه که بشر امروز به چنان امکانات پیشرفته تخیلی و الکترونیکی دست یافته، که این مشکل تا حد ممکن برای مسلمانان به خصوص در جوامع غیر اسلامی و یا غربی نیز حل گردیده است. همچنان خوشبختانه بسیاری از مراکز اسلامی جنتری های اسلامی و تقویم های شرعی را قبل از ماه مبارک رمضان به طبع رسانیده و به دسترس مسلمانان قرار می دهند ، که این کار امکانات خوبی در اختیار مسلمانان قرار می دهد.

افطار قبل از نماز مستحب است:

مستحب است قبل از خواندن نماز شام ابتداء روزه خود را با خوردن چند عدد خرما و یا هم آب و یا شیر باز نماید و بعد از افطار به ادای نماز شام اقدام نماید .

در حدیثی که از حضرت انس (رض) روایت گردیده آمده است : « كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يفطر على رطبات قبل أن يصلی، فإن لم تكن رطبات فعلی تمرات، فإن لم تكن حسا حسوات من الماء» «پیامبر صلی الله علیه وسلم قبل از آن که نماز مغرب را بخواند با چند خرماى رطب می‌کرد، اگر خرماى رطب نبود چند خرماى خشک و اگر خرماى خشک نبود، چند جرعه آب می‌نوشید». (حدیث شماره ۲۳۳۹ ابوداود) در ضمن باید به عرض برسانم :

اگر احياناً حالتی در زندگی پیش آید که افطار بعد از اذان صورت گیرد ، روزه دار گناهی را مرتکب نشده ولی همینقدر باید گفت که ترک سنت کرده و فضیلتی را از دست داده است در حالی که می تواند حداقل مقدار کمی آب را بنوشد و بعد نماز بخواند و این امر بسیار سهل و آسان است .

افطار مؤذن در رمضان

در نزد بسیاری از مسلمانان این سؤال مطرح است که مؤذن اول افطار کند و بعد اذان دهد و یا بعد از اذان دادن خودش افطار نماید؟

در مورد باید گفت :

معیار و ملاک اصلی برای شروع و جواز افطار، در حقیقت غروب آفتاب ، چنان که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَهُنَا وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَهُنَا وَعَرَبَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ» بخاری (۱۹۵۴) و مسلم (۱۱۰۰).

یعنی: هر گاه شب از این سمت (مشرق) شروع شود و روز از این سمت (مغرب) به پایان برسد و آفتاب نیز غروب کند وقت افطار روزه دار فرا رسیده است.

از طرف دیگر طوری که در فوق یاد آور شدیم : یکی از سنتهای نبوی در امر روزه اینست که در افطار آن تعجیل شود، چنان که از سهل بن سعد روایت شده که گفت: رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ». (بخاری: ۱۹۵۷)

یعنی: «مردم تا زمانی در خیر، به سر می برند که در افطار نمودن، عجله کنند». (یعنی بلا فاصله پس از غروب آفتاب، افطار نمایند).

و اما مؤذن:

اگر روزه داران منتظر اذان مؤذن هستند تا هرچه زودتر افطار کنند، در اینحالت باید بدون تأخیر به اذان گفتن مبادرت ورزد تا موجب تأخیر افطار مردم نشود، چرا که تأخیر افطار خلاف سنت نبوی است. مگر آن که مؤذن به خوردن یا نوشیدن چیز ساده ای قناعت کند - مانند نوشیدن اندکی آب - که در اینحالت ایرادی ندارد و سپس اذان دهد. اما اگر کسی منتظر اذان او نیست، مثلاً مؤذن به تنهایی در صحرائی است و فقط برای خودش اذان می دهد، و یا برای دسته ای از مردم که نزد وی حضور دارند اذان می دهد (مانند دسته ای از مسافری) در اینحالت ایرادی ندارد که قبل از اذان افطار کند، زیرا همراهانش با خود مؤذن می توانند افطار کنند و منتظر اذان نیستند، و بعداً مؤذن اذان داده و نمازشان را بخوانند.

موضوع به تأخیر انداختن افطار :

از جابر روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : (من قال حين يسمع النداء : اللهم رب هذه الدعوة التامة و الصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة و الفضيلة و ابعثه مقاما محمودا الذي وعدته، حلت له شفاعتي يوم القيامة) «هر کس پس از شنیدن اذان بگوید - اللهم رب هذه الدعوة التامة و الصلاة القائمة، آت محمداً الوسيلة و الفضيلة و ابعثه مقاماً محموداً الذي وعدته - یعنی : خداوندا! ای پروردگار این دعوت کامل و نماز برپا شده، وسیله و فضیلت را به محمد عطا فرما و در روز قیامت او را به مقام محمود و ستوده‌ای که به او وعده داده‌ای مبعوث فرما - شفاعت من در روز قیامت شامل حال او می‌گردد». بخاری(۶۱۴).

البته با وارد شدن به وقت نماز - که با دادن اذان پی به این وقت برده می‌شود- جایز است که افطار نمود و نماز خواند، ولی سنت اینست که ابتداء به اذان پاسخ داد بعد نماز سنت خواند و سپس دعا نمود و بعد نماز فرض را خواند. از انس رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : (الدعاء لا يرد بين الأذان و الإقامة) «دعا در بین اذان و اقامه رد نمی‌شود». ترمذی (۲۱۲)

تعمیل در افطار :

برای روزه دار لازم است تا مطابق سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم در افطار تعجیل به عمل آرند و طوری که در فوق متذکر شدیم به محض این که مطمئن شد که زمان افطار فرا رسیده است، خوردن افطار را آغاز کند. در حدیثی از سهل بن سعد الساعدي رضی الله عنه آمده که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است :

«همچنان مردمانی که در افطار کردن تعجیل می‌کنند از بهترین‌ها هستند». (متفق علیه).

و در حدیثی از انس رضی الله عنه روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه و سلم میفرماید : «در افطار کردن عجله کنید و خوردن سحری را به تأخیر بیندازید». (کتاب صحیح جامع صغیر).

مستحب است قبل از نماز خواندن ابتداء روزه خود را با خوردن چند عدد خرما یا آب باز کرد بعد نماز خواند. از انس روایت است : (كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يفطر على رطبات قبل أن يصلی، فإن لم تكن رطبات فعلى تمرات، فإن لم تكن حسا حسوات من الماء) «پیامبر صلی الله علیه وسلم قبل از آن که نماز مغرب را بخواند با چند خرما یا رطب افطار می‌کرد، اگر خرما یا رطب نبود چند خرما یا خشک و اگر خرما خشک نبود، چند جرعه آب می‌نوشید». ابوداود (۲۳۳۹)

اما اگر کسی بعد از اذان افطار کند، گناهی مرتکب نشده ولی ترک سنت کرده و فضیلتی را از دست داده است در حالیکه می‌تواند حداقل مقدار کمی آب بنوشد و بعد نماز بخواند و این امر بسیار سهل است.

پرخوری در افطار و سحر

خواننده محترم !

علماء می‌فرمایند که روزه به چهار نوع است :

۱- روزه فرض که به حکم پروردگار در سال یک ماه است

۲- روزه مستحبی

۳- روزه نفلی

۴- روزه اخلاقی

روزه اخلاقی عبارت از روزه ایست که تقلیل در خوراک صورت گیرد (کم خورکی و ایجاد فاصله در خوردن غذا و عدم صرف غذای چرب)

قابل توجه است که موضوع پرخوری نه در سحری و نه در افطار و نه در غیر رمضان امر پسندیده و مطلوبی نیست، زیرا پرخوری ضرر های زیادی دارد و یک مسلمان باید مواظب سلامتی جسم خویش باشد، و درکل پرخوری مکروه است و اسراف کردن نیز حرام است.

از جمله آداب غذا خوردن این است که شکم خود را به سه بخش تقسیم کنید: یک سوم برای غذا، یک سوم برای نوشیدنی و یک سوم برای نفس کشیدن. چون پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «انسان هیچ ظرفی بدتر از شکم را پر نکرده است. چند لقمه که جان و روح را پیوند دهد برای انسان کافی است، اگر بر این مقدار قناعت نمی‌کند، یک سوم شکمش را برای آب و یک سوم را برای غذا اختصاص داده و یک سوم را خالی بگذارد تا بتواند به تزکیه نفس بپردازد». البانی در (السلسله الصحیحه) (۲۶۵).

و این از جمله چیزهایی است که پیامبر صلی الله علیه وسلم به امت خود آموخته است تا آنها را از امراض خوردنیها و نوشیدنیها با خبر سازد، و فرموده که خوردن زیاد یا کم مکروه است چون باعث ضعف جسم می‌شود.

در خوردن نباید افراط کرد، چون پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «الْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ». (بخاری: ۵۳۹۳) و مسلم (۲۰۶۰) (۱۸۳).

«مؤمن در یک معده غذا می‌ریزد، ولی کافر در هفت روده غذا می‌ریزد».

در نوع و گونه غذا نباید اسراف کرد، برخی از علمای پیروان مذهب حنفی فرموده اند: از جمله اسراف این است که چند برابر و چند نوع خوردنی ها در دسترخوان چیده شود.

شیخ محمد بن عثیمین رحمه الله در (فتاوی اسلامیة) (۱۱۸/۲) می نویسد: چیدن چند نوع غذا از ثواب روزه نمی‌کاهد، چرا که کار حرام بعد از انتهای روزه دیگر از ثواب آن نمی‌کاهد، ولی این امر مشمول فرموده الله تعالی می‌شود که فرمود: «وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» الأعراف/۳۱. یعنی: و (از نعمتهای الهی) بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید که خداوند اسراف کنندگان را دوست نمی‌دارد. بنابراین خود اسراف ممنوع است، و (باید دانست که) اقتصاد نصف معیشت و زندگی است و اگر آنها اضافه دارند بهتر است آن را صدقه بدهند، چرا که این بهتر است». فضیلة الشیخ محمد بن عثیمین رحمه الله. (فتاوی اسلامیة) (۱۱۸/۲).

افطار دستجمعی :

در مورد تدویر محافل افطار های دستجمعی که توام با ختم قرآن عظیم الشان می باشد ، در این اواخر توسط روزه داران در مساجد خانه ها و یا هم سالون ها تدویر می یابد . درمورد حکم تدویر همچو محافل افطاریه شیخ ابن عثیمین در لقاء الباب المفتوح لابن عثیمین /۲۴۷ می نویسد :

«به نظر من ایرادی ندارد، اما بهتر است صورت نگیرد، زیرا صحابه رضی الله عنهم از اینگونه روشها استفاده نمی کردند. هرگاه مردم با سخن گفتن جهت روزه سنت مشتاق شوند، همین (سخن گفتن) کافیهست و لازم نیست تا جهت ترغیب آنها (به جای سخن) عملی صورت گیرد». (تفصیل موضوع مراجعه شود به لقاء الباب المفتوح لابن عثیمین (۲۴۷/)

افطار قبل از غروب آفتاب :

اگر شخصی نسبت ابر آلود بودن هوا به گمان این که آفتاب غروب نموده افطار می کند ، در حالی که بعداً معلوم شود که آفتاب غروب ننموده و وقت افطار نبود ، حکم اش در شرع همین است که روزه ایشان فاسد شده است، البته باید تا

غروب کامل آفتاب امساک کند؛ بنابر نظریه صحیح از اقوال علماء قضای یک روز بر ایشان واجب است و کفاره لازم نیست.

هشام بن عروه از همسرش فاطمه از اسماء روایت می کند که ایشان گفته اند: (در حیات رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در روزی ابری افطار نمودیم پس از آن آفتاب طلوع کرد)

به هشام گفته شد: آیا به قضای آن روز امر شدند؟ هشام گفت: چاره ای جز قضاء نداشتند. (بخاری (۱۹۵۹)) منظور از هشام در سند حدیث: هشام پسر عروه پسر زبیر است که از ثقات تابعین هستند.
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه وسلم تسلیماً کثیراً.

نام رساله : افطار وسحر در ماه مبارک رمضان

تتبع ونگارش :

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »

مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیک افغان و مسوول مرکز فرهنگی د حق لاره- جرمنی